

Народне пословице и изреке

Боље је бити један дан петао него мјесец дана кокош. Где се не једе и не пије, ту љубави није. Гледи ко маче у тиче (када неко некога пожудно гледа). Далеко од очију, далеко од срца.

ПОРОДИЦА - СРОДСТВО - ПРИЈАТЕЉСТВО

ЉУБАВ

Боље је бити један дан петао него мјесец дана кокош.

Где се не једе и не пије, ту љубави није.

Гледи ко маче у тиче (када неко некога пожудно гледа).

Далеко од очију, далеко од срца.

Док срце не заболи, не може око заплакати.

Језик лаже, срце истину каже.

Када се стара клада упали и матори пањ распали, дуго држе ватру.

Љубав је лијепа али је слијепа.

Неко воли попа, неко попадију, а ја њихову кћер (разни људи - разни укуси).

Шуга и љубав не могу се сакрити.

ПРОШЕВИНА- НАВОДАЦИЛУК

Боље и мало слијепа, него премного лијепа.

Боље је старцу године бројати, него са младим гладовати.

Гледај матер, па ходи по кћер.

Дјевојачка врата свима отворена, многи је просе а један је води.

За злом дјевојком реци добро, а за добром како ти драго.

Избирач нађе отирач.

Када је жито зрело, или га жањи или ће само отпасти (удавачу или удај или ће сама себи наћи ирилику).

Ко жени, једно весеље има, ко удаје, два (прво весеље, удаје се чељаде из куће, а друго, скинуо је бригу с врата).

Ко рано руча и рано се ожени, неће се кајати.

Ко те неће, не намећи му се, ко те хоће, не реци му нећу.

Која се не нада, она се и не уда.

Мираз дјевојку удаје.

Пођи за стара - пођи за цара; пођи за млада - пођи за врага. (Када наговарају дјевојку или удовицу да пође за стара човека.)

Проводацији најпре опсују матер (кад нису задовољни у браку).

Свака је добра дјевом, но да је видимо невом. (Када се сумња да ће девојка бити добра и када се уда.)

Сина жени када хоћеш, а кћер удај када можеш.

Ташта зету масло вари, док му зло у кућу ували (док му не утрапи ћерку).

Удала се мома да је није дома (када се нека пошто-пото уда).

Удатој цури и продатој кући много је муштерија (онда би је сви хтели који су јој раније закерали).

Учила мајка ћерку: "Прву годину мучи (ћути), другу годину учи, а трећу лај, не престај."

Ушима а не очима ваља се женити (ваља чути шта се говори о дјевојци).

СВАДБА И БРАК

Пијаној млади мили ђеверови.

Свекрва се милој снаси својој радује:

"Благо мени, ево снахе, ево одмјене!"

Снаха тихо одговара испод мараме:

"Тако врат ја не сломила с ове коњине,

редом ћемо у планину сваке године."

Ко није кућу градио и кћер удавао, тај не зна шта је трошак.

Триста, без попа ништа (триста сватова, али за вјенчање треба и поп).

Ко ће удат цурицу, ваља продат јуницу.

Ко ће женит момчића, ваља продат вочића.

Ако си се ти из шале женио, ја сам се од збиље удала (каже жена човеку који се покајао).

Жена држи три кућна стуба, а муж само један.

Жена носи мужа на лицу, а муж жену на кошуљи.

Муж је глава а жена је срце куће.

Нашла врећа закрпу (каже се када се двоје бедних узму).

Није се оженио, већ се оледио (каже се за човека који се рђаво ожени).

Није се удала, већ се заробила (каже се за дјевојку која се у зло уда).

Пијана жена, тријезан муж, готова свађа.

Радња је за човека, штедња за жену.

Састало се зло и горе да се мало разговоре (кад се састану муж и жена обоје неваљали).

Срећному жене умиру а несрећном кобиле цркавају.

Узех врага све због блага, благо неста, враг ми оста (када се неко жени због мираза).

Тешко мужу који жене нема, а још теже који се са врагом натеже (са злом женом).

За невољу бабу воде, кад дјевојке не находе.

Докле ти је код мајчице, мирнија је од овчице; а када се с мужем здружи,
од аршина језик пружи.

РОДИТЕЉИ И ДЕЦА

Боље од мужа до мужа, него од сина до сина (боље се преулавати него
пасти синовима на врат).

Дијете много миловано, никад добро васнитано.

Доста један, мало седам (каже се за дјецу: ако је неваљало доста је и једно,
а ако су добра дјеца, и седам их је мало).

Ко није тучен, није научен (мисли се на дјецу).

Мала дјеца, мала брига; велика дјеца, велика брига.

Не знаш ти, мајко, како је тешко дијете родити (рече ћерка мајци).

Од зла рода нек није порода.

Плаћа лањско весеље (каже се за жену када се уз муке први пут порађа).

Позна дјеца - готова сирочад.

Благо сину на мајчином крилу, а народу на огњишту милу. .

Доброј матери и пасторци су синови.

Ђе ће вражја кокош излећи божијег петла.

Ивер не пада далеко од кладе.

Какво звоно, такав глас; какво жито, такав клас.

Какво дрво, такав клин; какав отац такав син.

Мајка на једна врата истера а на друга прими.

Мајка ћерку и бије и кара, ал' се ипак са њом разговара.

Мајка тукла, мајка била, ал' је ипак мени мила.

Мајка једном руком бије а другом милује.

Не дај ми, Боже, оно што ми мајка мисли, већ ми дај оно што ми жена мисли (када је човек изван куће, мајка мисли на несрећу а жена мисли да је отишао код друге).

Од зла оца још од горе мајке (не могу ни дјеца бити ваљана).

Човјек жели да је од сваког бољи, а само од свог сина да је гори.

БРАЋА

Ако смо и браћа, нијесу нам кесе сестре. Брат брата на јаму води, али га у њу не гура. Где се братска срца сложе, и олово пливат' може. Ће није браће, није ни свађе. Ко не воли свога брата, оног туђа бију врата. Ко неће брата за брата, тај ће туђина за господара. Несложена браћа, пропала кућа. Сложена браћа и у петак месо једу, а несложена ни на Божић.

Села прођох - три јарана нађох, свијет прођох - ал' брата не нађох.

Али:

Да је добар брат и Бог би га имао.

Ако злотвора немаш, мајка ће ти га родити. Брат брату најдубље очи вади.

СРОДСТВО

Ближа је кошуља него хаљина.

Врана врани очи не вади (свој на свога неће).

Вук на вука ни у тору неће (свој на свога ни у највећој невољи неће да удари).

Дрво се на дрво наслања а свој на свога (а човек на човека).

Ће дође невјеста, заови нема мјеста (нека се уда и бјежи из куће).

Јетрвице браћу дијеле.

Казали су наши стари, да за туђа туђ не мари.

Ко се на свога тужи, сам себе ружи.

Колико је бијелијех врана, толико је добријех маћеха.

Лако је ономе коме је Бог ујак.

Мајка ћерку кара, снаши приговара.

Маћеха зла утеха.

Милутину - полутину (приповједа се како је некак-ва жена имала сина Милутина и три пасторка, умје-сивши три колача, дала сваком пасторку по један гово-рећи: "Ево вама свакоме по читав колач а ви моме Милутину само по полутину").

Није ни он тиква без корена (каже се за некога за кога се мисли да нема никог свога, а он има и браће и сестара или други добар ослонац).

Са својим једи и пиј али никаква посла немај.

Свиње се кољу између себе, али како курјака опазе, оне се све сложе на њега.

Тешко дому у ком слоге нема, и јунаку у братству нејаку.

ЖЕНА

Ако Турчин погине, були други не гине.

Да јој зашијеш уста, на стражњицу би проговорила (каже се за лајаву жену).

До гроба: леле! а од гроба: ко ће к мене! (када сахрани мужа).

Добро је понекад и (паметну) жену послушати.

Жена пијаница - готова блудница.

Жена се узда у плач, а лопов у кривоклетство.

Жена ће само ону тајну сачувати коју не зна.

Жени, змији и мачки не треба веровати ни када су мртве.

Жену, дјецу и пса треба бити и хранити.

Жену, пушку и коња може човјек показати, али у наруч не давати.

Када жена плаче, питај је шта хоће.

Лајава жена, често пута бијена.

Лакше је сачувати зеца у гори него жену на дому.

Најгора жена вреди педесет гроша, а добра се никаквим новцима платити не може.

Не дај кобиле у најам, нити пуштај жену на сајам.

Немој бити љута, да не будеш жута; већ буди добра да не будеш модра (пријети понеки човјек својој жени).

Ни у мору мјере, ни у жени вјере.

Опасала се језиком, ко куја репом (каже се за лајаву жену).

Пружа поган језик као крава посран реп (каже се за неко језичаво чељаде које друге грди и ружи поганим ријечима).

Сачувај ме, Боже, од рђаве земље и зле жене.

Сачувај нас, Боже, бркате жене и ћосава човјека.

Што жена да мужу и крмку, двоструко ће јој се вратити.

Придржи ми, секо, копиле да се оне курве напсујем.

ТАЗБИНА

Ко нема зета, нема ни магарца (каже ташта). Младом зету јаја пеку, а староме сузе теку. Не уздај се, тасте, да те зети часте. Раширио се као да је у тазбину дошао. Тешко пуници на зетовој храници.

КУМСТВО

Благо мени, ево мога кума, самлеће ми без ујма (помисли помељар);

Благо мени ево мога кума, даће ми два ујма (помисли воденичар).

Није кума ала па да поједе цијело јаје (рекла мати дјетету да би скренула пажњу куми коју је послужила једним јајетом, да ова остави мало јајета и дјетету).

О Турчине, за невољу куме! А ти, влаше, силом побратиме (када се непријатељи силом прилика спријатеље и окуме).

ПРИЈАТЕЉСТВО

Ако нађеш пријатеље нове, не заборави старе.

Боље је непријатељу по смрти оставити, него од пријатеља за живота искати.

Боље у комшилуку пријатељ, него у свијету брат.

Држ' се нова пута и стара пријатеља.

Док са неким врећу брашна не поједеш, не можеш га упознати.

Човјек човјека не може познати док са њим цак соли не изеде.

Зло годиште рода иште, а невоља пријатеља.

Ко се од људи крије, боље да га није.

Ко има пријатеља, има и душмана.

Не вјеруј пријатељу за трпезом него на вратима од тамнице.

Не дружи се с оним са којима се не можеш почупати (за другарство треба тражити себи равнога).

Неста вина, неста разговора; неста блага, неста пријатеља.

Сачувај ме, Боже, од пријатеља, а од непријатеља сам ћу се чувати.

У старом непријатељу никад пријатеља.

ДОМАЋИ ЖИВОТ

ДОМАЋИН

Богу божје, цару цареву,

Своје не дам, туђе не дирам,

Своје браним, радим па имам.

Ђе мачке нема, ту мишеви коло воде.

Ђе су многе бабице, ту су дјеца килава.

Коме домаћину пола чељади не моли Бога за смрт а половина за живот, тај није добар домаћин (већ млакоња и неспособњаковић).

С главе риба смрди (до старијешине све стоји).

Када мачка није у кући, мишеви коло воде.

Тешко кући у којој се мачке с мишевима окуме.

Тешко газди ксга слуга учи.

Тешко кући ђе луд заповиједа.

Не зна онај који куса, већ овај који дроби.

СЛУГА

Бадава се ни Христов гроб не чува.

Боље је доброга служити него рђаву заповиједати.

За храну служи само псето а не и човјек.

Ко није служио, не уме ни заповедати.

Коју воду мораш пити, немој је мутити.

Свежи коња ђе господар каже, па макар га раски-дали вуци.

Тешко је туђу кућу служити, а још је теже своју стећи.

У млађега поговора нема (има да слуша).

Чији хљеб једеш, онога и пјесму пјевај.

Није ни он тиква без корена (каже се за некога за кога се мисли да нема никог свога, а он има и браће и сестара или други добар ослонац).

Са својим једи и пиј али никаква посла немај.

Свиње се кољу између себе, али како курјака опазе, оне се све сложе на њега.

Тешко дому у ком слоге нема, и јунаку у братству нејаку.

ЖЕНА

Ако Турчин погине, були други не гине.

Да јој зашијеш уста, на стражњицу би проговорила (каже се за лајаву жену).

До гроба: леле! а од гроба: ко ће к мене! (када сахрани мужа).

Добро је понекад и (паметну) жену послушати.

Жена пијаница - готова блудница.

Жена се узда у плач, а лопов у кривоклетство.

Жена ће само ону тајну сачувати коју не зна.

Жени, змији и мачки не треба веровати ни када су мртве.

Жену, дјецу и пса треба бити и хранити.

Жену, пушку и коња може човјек показати, али у наруч не давати.

Када жена плаче, питај је шта хоће.

Лајава жена, често пута бијена.

Лакше је сачувати зеца у гори него жену на дому.

Најгора жена вреди педесет гроша, а добра се никаквим новцима платити не може.

Не дај кобиле у најам, нити пуштај жену на сајам.

Немој бити љута, да не будеш жута; већ буди добро да не будеш модра (пријети понеки човјек својој жени).

Ни у мору мјере, ни у жени вјере.

Сваки је прасац у своме обору вепар.

Тешко тору око кога пси не лају.

У своје воће кад ко хоће (а туђе мораш украсти или отети).

Узори плитко, посиј рјетко, задрљај браном, па хајд' у Посавину за храном
(кажу Босанци).

Хвали село а живи у граду.

Што кући треба, то се ни у цркву не да (... не носи.)

ОДЕЋА

Није свака капа за свачију главу. Обуци крмку злато, он ће опет у блато.

Одијећа не чини човјека човјеком. Све су секе у неђељу лијепе. Шарено и
будали је драго.

ПУТОВАЊЕ

Боље је и два пута запитати него једанпут залу-тати.

Боље се са пола пута вратити него на крају врат сломити.

Боље се цигански возити него господски ходити.

Ко пита, не скита.

Ко носи, не проси.

Паметан полако иде а брзо дође.

Преко прече, наоколо ближе.

лов

Ловцу, говно у лонцу, а хајкачу у бакрачу (кажу гоњене звери).

Не боји се зец ловца који се хвали, већ онога који порани.

Нема лова без старога гарова.

НЕВРЕМЕ

Ако зима устима не уједе, она репом ошине. Боље да те мајка бије, нег мартовско сунце грије. Сачувај нас ведра Божића и облачна Ђурђевдана.

ГОСТОПРИМСТВО

Гост и риба трећи дан смрде.

Да су бољи гости, била би боља и част.

Добро ми дошао, кад те ђаво донио (каже се немилу госту).

Дође гост па разори пост.

Дођоше дивљи па рашћераше питоме.

Донеси собом, па сједи са мном.

Донијела у руци, однијела у гузи (каже се за гошћу која је остала у гостима дуже него што треба).

"Муфте" је и сирће слатко.

Најмилија госта три дана доста.

Незван дошао, непочашћен пошао.

Незваном госту место за вратима.

Нема зиме без вјетра, ни зла госта без Турчина.

Није што мислите, но што видите (каже домаћин гостима када их нуди јелом а они се нећкају, очекујући нешто боље).

Нуђену госту бројени залогаји (кога домаћин често нуди за трпезом, на онога гледа како једе и броји му залогаје).

Погледај му на обућу, па га пуштај у кућу.

Сита госта тешко је почастити.

ЈЕЛО, ПИЋЕ, ПИЈАНСТВО

Ако не умијем напрати (наздравити), а ја умијем попрати.

Ако је мало млијека, близу је ријека.

Ако си гладан, поглади се по трбуху.

Бесну псету и пијану човеку увек се треба с гута склонити.

Боље је мртав пијан него мртав трезан.

Веће очи од трбуха (каже се за прождрљивца).

Више је дана него кобасица (не ваља појести све за један дан).

Више је људи помрло од јела и пића него од глади и жеђи..

Вода није ни у чизми добра (кажу пијанци).

Глад и курјака из шуме ишћера.

Гладном човјеку слатке су и дивљаке.

Гора је глад од куге.

Да зна кадија шта је ракија, он би место ћитапа (књиге) држао бардак под главом (кажу пијанци).

Да је мени и полоша вина, само нек је крчмарица млада.

Држ' се, пројо, на свадби сам била (каже се стидљивој жени која је била на гозби у туђој кући па поново једе код своје куће).

Ђе се пије, примакни се; ђе се бије, одмакни се.

Ђе цигани пију, онђе је добро вино.

Ђе двојица једу, има и за трећег.

И цар легне да се јело слегне.

Какав си на јелу, онакав си на делу.

Ко помного пије, по глави се бије.

Кратка вечера - дуг живот.

Круха данашњега - вина годишњега.

Лиже као мачка, а ждере као вук (кад се ко за време јела стиди а овамо једе за двојицу).

Мало једе, али се лијепо носи.

Не зове се пијаница онај који много попије, него онај који се опије.

Не игра сукњица већ сита гузица.

Не једе ни вук сваки дан меса.

Не живимо да једемо, већ једемо да живимо.

Нема гријеха у јелу већ у злу дјелу.

Нема лица без црвена винца.

Нијесам пијаница, ма ми је мила капљица.

Од јефтина меса чорба за плот (или... за врата).

Од чега сит, од тога и дебео (каже се за оне којима свако јело прија).

Пијана човјека и Бог чува.

Пијаном се и воз с пута уклања.

Појео би масно ћебе на Велики петак (каже се за велике прождрљивце).

Сир који плаче и ракија која скаче, ваљају (мастан сир и јака ракија).

Сит гладноме не вјерује.

Хвала, Боже, и на чорби, а месо ћу одспавати (каже сиромас).

Са пријатељем једи и пиј да му је слађе, а са непријатељем да му је мање.

Што тријезан мисли, пијан говори.

БОРБА И ВОЈЕВАЊЕ

Бој не бије свијетло оружје, већ бој бије срце у јунака.

Боље и рањен него убијен.

Боље у гроб но бити роб.

Боље ти је мушки погинути, него женски сто годин' живјети.

Боље умријети него умирати.

Да свако тане погађа, не би ни један војник жив остао.

Добро се промисли док те нису притисли.
Док је раје и мука, биће и хајдука.
Јуначка мати прва заплаче.
Ко жели рат, рат му у кући.
Ко је близу границе, тај је близу тамнице.
Ко другоме: Еј вала - њему глава ћелава (ако сваком повлађујеш,
очерупаће те).
Куда војска пролази, трава не расте.
Луди бој бију, мудри вино пију (кажу кукавице и дезертери).
На муци се познају јунаци.
Не чека војска док се кобила испиша.
Пошаљи луду на војску, па седи и плачи.
Робом икад, гробом никад.
Тешко земљи куда војска прође.
Тешко ономе ко непријатеља на прагу чека.

БОГ

Бог даје да се грешник каје.
Бог даје тежаку, а не лежаку; и ратару, а не беспосличару.
Бог дао, Бог узео.
Бог затворио једна врата а отворио стотину.
Бог је спор али достижан.
Бог не плаћа сваке суботе.
Бог никоме дужан не остаје.
Бог опрашта гријехове, а цар дугове.
Богу божије, цару цареву, а нама што остане.
Бој се злога као Бога.
Дао Бог, али није имао коме.

Дед се посла лати, па ће и Бог дати.
До три пута Бог помаже.
Када Бог кога хоће да казни, најпре му узме памет.
Ко се чува, и Бог га чува.
Коме Бог среће није дао, ономе је ковач не може сковати.
Моли Бога и ради па се не бој глади.
Не боји се свака шуша Бога већ батине.
Свачија је сила до времена, а Божија до вијека.
Сила Бога не моли, а правда не пита.

ЂАВО

Боље је и празна торба него ли ђаво у торби. Дошао ђаво по своје (каже се када неко изненада западне у невољу).
Ђаво би и главу скинуо, али Бог не да ни длаку. Ђаво нити оре нити копа већ смишља зло. Ђаво се свијећом не тражи (он дође сам). Ко с ђаволом тикве сади, о главу му се лупају. Не тражи врага да не буде јада.
Неки се ђаво боји крста а неки тољаге. Сједи с миром, а прођи се врага. нит' га гони нит' му тражи трага.

ВРАЦБИНЕ

Врачала баба да не буде мраза, кад ујутро а оно снијег до појаса.
Ко слуша гаталице, тај по лањској стрњици клас купи.
Не слушај, Боже, што пас лаје (казао некакав човјек који је на Божић узео орах и почео да врача: "Као што је овај орах пун, тако да буде кућа свачим пуна, амбари жита, тор марве, подрум вина и ракије", а кад је свршио врачање и разбио орах - а оно празан!

Куда ће вештица до у свој род.

Купи као чума децу.

Махнит баје, а глуп пристаје.

СНОВИ

Не вјеруј сну колико ни псу.

Не казује баба што јој се снило него како јој је мило.

Сан је лажа, а Бог је истина.

МЛАДОСТ - СТАРОСТ

Баба старца звала уз врбопуц, а он јој се одазвао уз винобер.

Дала баба грош да се ухвати у коло, а послѣје два дв се пусти.

Док си млад, свакоме си драг.

Младост - лудост, старост - жалост.

Не може се старо чељаде подмладити, али се може помамити.

Не питај старца шта га боли већ шта га не боли.

Немој да те пита старост где ти је била младост.

Остарио, а памети не стекао (глупак). Стари вук младо месо тражи. Стари пас за игру не мари.

Стару човеку су две ствари неопходне: млада жена и стара куварица.

БОЛЕСТ

Болан се нуди, а здравом се даје.

Болесник мало једе али много троши.

Држ" се старог лекара и младог берберина.

Здрав болесном не верује.

Душа му у носу.

Здравоме и вода је слатка, а болесноме и мед горак.

Ко болест крије, лијека му није.

Коме има вијека, биће му и лијека.

Лако је здравом болеснога савјетовати.

Од пушке за дрво, а од куге за брдо (ваља бјежати).

Стар болује, млад му не вјерује.

На псу рана, на псу и зарасла (каже се у шали ономе ко се потужи да га нешто боли).

СМРТ

Ако не могу у рај, у пакао ме и моле да дођем (каже у шали понеки грешник).

Када лав умре, и зец на њега удари.

Када тврдица умре, четворо се радују: наследник ради пара; црквењак ради звоњења; поп ради опијела; и ђаво ради душе.

Мртва глава дугове не плаћа.

Мртва уста не говоре.

Мука је живјети, још је жалије умријети.

Не вади душу мука него суђени час.

Не треба се бојати смрти већ зла живота.

Није то тело за опело (каже се здравом који говори да ће умрети).

Отегао папке. Отишао Богу на истину. Сваком злу смрт је лијек. Смрт не пита: када ћемо, него: хајдемо. Смрт ће доћи и сама, не треба је звати.

Смрт све покрива и открива.

Тешко ономе кога воде жива; а још теже кога носе, мртва.

ДОКОЛИЦА

Баба баби гледа длане да прекрате Богу дане. Беспослен попа јариће крштава. Трла баба лан да јој прође дан. Жив ми Тодор да се чује говор.

ЉУДСКЕ ВРЛИНЕ И МАНЕ

ВРЕДНОЋА - ЛЕЊОСТ

Будак, синко, па у крчевину (каже се готовану или ленштину који чека да му богатство падне с неба).

Вредан као доњи воденички камен (каже се за ленштине).

Ђе се труд улаже, ту и Бог помаже.

А ђе љеност влада, пуно има јада.

Ко рано рани, две среће граби.

Лези, хљебе, да те једем (каже се за ленштину који живи на рачун других).

Љети од хлада до хлада, а зими од јада до јада.

Нема хљеба без мотике.

Не гоји се прасе уочи Божића.

Увече петлић, а ујутро кока (каже се за оне који увече дуго сједе и забављају се а ујутро дуго спавају).

Тиха вода бријег рони (полако па сигурно).

Што мислиш јесенас, учини вечерас.

ДОБРО - ЗЛО

Ако неће зло од тебе, а ти бјежи од њега.

Бјежао од кише, стигао га град (каже се када неко бјежи од једног зла а стигао још веће).

Бољи је добар глас него златан пас.

Воде и злобе никад неће нестати.

Гори су потурчењаци него Турци.

Дао би му кошуљу с леђа (каже се за предобра човјека).

Двадесетпет батина по туђем туру није ништа.

Два добра ријетко кад иду заједно, а два зла често.

Добар глас далеко иде, а зао још даље.

Добар коњ или ће оронути или оћоравити.

Добро је све знати, али је зло све чинити.

Догорело му до ноката (када човјека притисне невоља која се више не може трпјети).

Доста је ђаво опанака подерао док га је на зло навео (каже се за доброг човјека који је на крају ипак скренуо на лош пут).

Доћи ће и њему црни петак (ко зло чини, зло ће и дочекати).

Доћи ће маца на вратанца.

Завадио би два ока у глави (каже се за неког сплет-кароша).

Запржио му чорбу (када неко некоме нанесе зло).

Зло рађење - готово суђење.

И од зла има горе.

Још два дана зла, па никад добра (шала).

Још мало узбрдо, па никад низбрдо (шала).

Када се крмак наједе, он превали корито.

Као да га је свијећом тражио (када ко што особито хрђаво нађе).

Ко враћа зло за добро, никад му зло из куће изаћи неће.

Ко се туђем злу весели, нека се своме нада.
Ко злима опрашта, добрима шкоди.
Ко зло чини, нек се добру не нада.
Ко пјева, зло не мисли.
Лако је неваљалца на зло навести.
Луд и добар - браћа.
Не ваља трести дрво кад воће само опада (не ваља злоупотребљавати
нечију доброту и љубазност).
Обрао је (зелен) бостан (зло је прошао).
Терао зеца па истерао вука (када из безазленог испадне озбиљно и опасно).
Под јагњећом кожом често се вук крије (подмукао човјек).
Подмукло псето најпре ће ујести.
Пас који лаје, не уједа.
Прићерала орла зла година.
Сврбе га леђа (кад неко чини неваљалство па заслужује батине).
Сила силу рађа: ко мени зло, ја њему још горе.
Скини рђу, метни грђу (када се мења зло за горе).
Сто пут дај а једном не дај - ниси никад дао.
Тај се није још родио, који би свима угодио.
У сваком житу има кукоља.
Храни врану да ти очи ископа.
Храни псето да те уједе.
Чини добро-не кај се, чини зло-надај се.
Чувај се онога кога је Бог унаказио и обележио.
(Чувај се ровашеног.)

ИСТИНА - ЛАЖ

Биће гаће, али не знам кад ће (када неко некоме нешто обећава на дуги рок).

Ваља лагати колико се може вјеровати.

Више ваља вјеровати очима него ушима.

Волим вјеровати него ићи те питати.

Да је ражи колико је лажи, не би свијет гладовао.

Да пуца глава од лажи као од тољаге, не би ничија цела остала.

Деца, будале и пијанци говоре истину.

Деца и луде истину гуде.

Ће лаж руча, ту не вечера, а ће омркне, ту не сване.

Ће велика звона звоне, онђе мало Бога моле.

Ће ти обећају много, малу торбу понеси.

Из јалове би краве теле измамио (каже се за способне и лажове).

Реци, па утеци.

Ко признај«, пола му се прашта.

Лажову се ни истина не вјерује.

Ни кума куми све не вјерује.

Попу, лекару и адвокату не таји истине.

Посоли мало (каже се ономе ко претерано лаже).

Превари ме у два пута, убио га Бог! - а превари и тре-ћи пут, убио ме Бог!
(када неко буде три пута преварен).

Предео би жедна преко воде (толико је вешт у лагању и превари).

Обећање, лудом радовање.

Свака је шала половина истине.

Споља гладац а изнутра јадац (када је што споља лијепо а изнутра неваљало).

Сери, рђо, изгоре луч! (казала жена мужу који није смео ноћу изаћи напоље, него га она извела и свијетлила му лучем, а он, чучећи и гледајући у мјесец, почео да певуши:

"Сјај мјесече, мој ноћни путниче!

Цоста ти сам с тобом путовао.

Према теби турске коње крао!")

У лажи су кратке ноге (неће далеко стићи, ухватиће га).

ЈЕЗИК

Боље је поклизнути ногом него језиком. Боље је свашта јести него свашта говорити. Држ' језик за зубе, па се не бој, мој голубе. Ријечи треба мјерити а не бројати. Човјек се веже за језик, а во за рогове. Што ми велиш, нек ми буде, што ми желиш, нек ти буде.

Што на ум, то на друм (каже се за плаха човјека који не мисли шта ће рећи).

Што пређе преко десет зуба, знаће и сто људи.

КАВГА

Бјежанова мајка пјева, а Стојанова плаче. Боље с миром него с чиром.

Боље је доћи касно на гозбу него рано на кавгу. Боље се с јунаком бити (тући) него с рђом љубити. Два лоша убише Милоша. Нокат у ледину (бјежи). Хватај маглу (бјежи).

Када идеш вуку на част, поведи пса са собом. Пала муха на међеда, међед и не хаје (када слабић покушава јакоме напакостити).

Не туче се шут са рогатим (јер ће лоше проћи). Ударио тук на лук (када се једнаки сударе).

МУДРОСТ - ЛУДОСТ

Ако нијесам кумовао, а ја сам кроз плот гледао.
Ако је неко луд, не буди му друг.
Ако слијепац слијепца води, обадва ће у јаму пасти.
Без муке нема науке.
Боље је дати вуну него овцу.
Боље с мудрим плакати него с лудим пјевати.
Брзи врат ломе, а спори кући стижу.
Будалу уједе и везано псето.
Гвожђе се кује док је вруће.
Да није крштен, би ваљало од њега месо јести (луд је као марвинче).
Дај рукама, тражићеш ногама.
Два пута мјери, а једном сјеци.
Док се муке не намучи, памети се не научи.
Док се мудри намудроваше, луди се наживоваше.
Док шутио, мудар био; а чим стао говорити, почеше га лудом звати (за многе који ћуте у друштву мисли се да су мудри, а кад почну да говоре, онда се открије да су глупи).
Дрво се савија док је младо.
Ћелав се дичи капом а луд снагом.
Заклела се земља рају да се тајне све сазнају.
И коњ од сто дуката посрне (свако може погријешити).
И луд кући доноси.
Када матори пас лаје, види брзо шта је.
Кога су змије уједале, тај се и гуштера плаши.
Кога сврби, тај се чеше.
Када лисица држи придику, припази на своје гуске.

Када хоћеш о Турчину да говориш, скини најпре капу да видиш да није под њом.

Ко је много патио, доста је запамтио.

Кога су курјаци ћерали, тај се и зечева боји.

Ко нагло почне, нагло ће и свршити.

Ко се дима не надими, тај се ватре не нагреја.

Ко се са трицама помијеша, свиње ће га појести.

Лијепа ријеч гвоздена врата отвара.

Луда памет, готова погибија.

Мокрој земљи мало кише треба.

Мудрој глави доста и једно око, а лудој не помажу ни два.

Најдаље је што је прошло, а најближе је што ће доћи.

Најприје скочи па кажи хоп.

Не буди лава док спава (не узнимиравај опасне људе без крајње потребе).

Не ваља љећети доклен крила не порасту.

Не да се ни опепелити (кад неко неће ни да чује за оно што му се говори).

Не дај лудаку штап, јер ће ти разбити главу.

Не дирај у осињак, бићеш изуједан.

Не забадај трн у здраву ногу.

Не кажи све што знаш, не чини све што можеш, не вјеруј све што чујеш.

Не учи баштована како се сеју краставци.

Не куди коња кога ниси јахао.

Нема ватре без дима.

Не показуј вуку пут у шуму.

Не плаче слијеп што није лијеп већ што не види бијели свијет.

Нико не зна шта носи дан а шта ноћ.

Ничија свнјећа није до зоре горела.

Нови касапи под реп кољу (каже се за младе људе који пошто-пото хоће да раде посао за који нису способни).

Од невјешта и гора плаче.

Пас лајс, ветар носи.

Пасју грешку овце плаћају (поједе их вук). По јутру се дан познаје (али често и омане). С ким те виде, с тим те и пишу.

С неба па у рсбра (када се што изненада без разлога рече или учини).

С трбухом за крухом: Ће боље, ту дуље. Свака штета учи човјека памети.

Синџир гвожђе мука је велика, Тамница је гора од синџира, А зла жена гора од обоје. А зла памет гора нег' све троје.

Старпје је јутро од вечера (кад се о нечему увече разго-вара па се остави "да преноћи" и да се ујутро донесе одлука).

Слијепца за пут и будалу за савјет не ваља питати.

Стара кока масна чорба.

Тражи ватре на лањском ватришту (када се очекује нешто немогуће).

Трчи као ждребе пред руду.

Тешко овци с вуком ратујући и паметном луда слушајући.

Умиљато јагње двије мајке сиса.

Уплео се као пиле у кучине (каже се за шепртљу који се упетљао па не може да се отпетља).

Човек се учи док је жив (па умре глуп).

Човјек покаже своје право лице у три случаја: у бјесу, у богатству и пијанству.

Чувај се жене бркате и овце рогате,

Удовице младе и старца без браде.

Туђа рука свраб не чеше.

Што један луд замрси, сто мудрих не могу размрсити.

Штета и лудима очи отвара.

ОБРАЗ

Боље се једном зацрвенети (од стида) него сто пута бљеђети (од срамоте).

Боље је имати прст образа, него аршин задњице.

Боље је поштено умријети, него срамотно живјети.

Вода све опере, осим црна образа и погана језика.

Не ваља пљувати па лизати.

Не цијени људе по новцу и стасу већ по души и поштену гласу.

Све за образ, а образ ни за што.

Свако чудо за три дана, ал' срамота довијека.

Тајне не одај, образ не продај.

ПОСЛУШНОСТ - НЕПОСЛУШНОСТ - СТРАХ

Ђе нема страха, нема ни стида.

Када сви повичу "пијан си", лези, иако ниси (када се све окрене против тебе, смири се, јер главом не можеш зид пробити).

Кога је молити, није га срдити.

Која рука може посјећи, ваља је цјеливати.

Не пости се сваком свецу (не клањај се коме било).

Празне пушке боје се двојица а пуне само један.

Тешко ономе који сваког слуша, а још теже ономе ко не слуша никога.

Шаљи гладна пред ручак, а плашљивца пред ноћ, брзо ће ти доћ.

ПОДМИЋИВАЊЕ

Бургијом се буши где не може шилом, а новцима где не може бургијом.
(пара врти што бургија неће.) Подмажи кола да не шкрипе (подмити).

ПОШТЕЊЕ - НЕПОШТЕЊЕ

Ако је мало млијека. близу је ријека.

Из препуна чанка није грехота сркнути.

Једна штета - сто грехота (каже се после неке штете када се нагађа ко би све могао бити кривац).

Ко за туђом вуном пође, сам острижен кући дође.

Ко лопова крије, и он бољи није.

Ко не плати руком, он ће душом.

Ко се туђим перјем кити, тај не може поштен бити.

Ко украде јаје, тај ће и коку, а ко коку, тај ће и воку; а од вола до вјешала кратак је пут.

Лисица је лукава, али јој се кожа ипак продава.

Мало ради, мало кради (рече отац лопов сину).

Отета блага нестану без трага (отето - проклето).

Повика на вука, а лисица месо краде (нападају се и набеђују познати, а непознати несметано краду и харају).

Поштена је лако преварити.

Преброј ако и на путу нађеш.

Скупили се с коца и конопца (каже се за неваљало друштво).

Што изгубиш не тражи, а што нађеш, не кажи (лоповска).

ПРАВДА - КРИВДА

Ако ћу криво, не смијем од Бога, ако ћу право, не смијем од кадије.

Боље је мршава нагодба него дебела парница.

Боље је неправду трпјети него је чинити.

Да је памет до кадије, као што је од кадије, камо лепе среће.

Два без душе - трећи без главе (када се двојица криво закуну, трећи страда).

Ђе новац звечи, правда јечи.

Ђе је разума, лако је доћи до споразума.

И вуци сити и козе на броју.

Ко другоме јаму копа, сам у њу пада.

Ко правицу брани, тај се сахрани.

Ко се узда у кавгу, не вјерује у правду.

Коме Бог, томе и свеци (ко има да му се да, а ко нема и не треба му).

Криво сједи, ал' право бесједи.

Нашао је цркву ђе се Богу молити (кад ко што тражи онђе ђе се то не може наћи).

Појео вук магарца.

Тера мак на конац (када неко истерује неку ствар до најмање ситнице).

Прав се смије, а крив се крије.

Правда је спора али достижна.

Чија је сила, тога и правда.

Што је право, и Богу је драго.

Што ћу дријемати када могу спавати (каже неко коме нуде мање него што му припада; а кажу и они који хоће да лежу мирне савести).

ОСВЕТА

Брза освета - готова штета.

Ко другоме пропаст снује, својој кући темељ рује (поткопава, рије).

Ко се туђем злу весели, нек се своме добру не нада.

Ко тебе каменом, ти њега хлебом,

Али:

Ко тебе каменом, ти њега пушком (кажу осветници).

Нема освете без луда брата.

СЕБИЧНОСТ

Бог је најпре себи браду створио.

Боље је једно "држ" него стотину "узми".

Ко није за себе, није ни за другог.

Навраћа воду на своју воденицу.

Не лаје куца села ради већ себе ради.

Нит је моја јуница, нит ме сврби стражњица.

Умре кумче, растури се кумство (каже се када се неки себичњак прави да ти је пријатељ па те напусти када више не може да се "чеше" о тебе и да те користи; када је пријатељство из личних интереса).

СКРОМНОСТ - НЕСКРОМНОСТ

Боље је данас јаје него сутра кока.

Боље врабац у руци него соко на грани.

Вид'ла жаба ће се коњи кују, па и она дигла ногу.

Даш му мали прст, а он тражи целу руку (каже се за нескромне и за незајажљиве људе).

Једној глави једна капа доста.

Ко тражи веће, изгуби (и оно) из вреће.

Ко није задовољан са орахом, није ни са тором.

Ко високо лети, ниско пада.

Ко високо диже нос, тај ће скоро ићи бос.

Не ваља сваком лонцу бити поклопац, ни свакој чорби запршка.

Не тражи преко хљеба погаче (каже се нескромним људима).

Он ти је у свакој чорби мирођија (каже се за оне који се свуда уплићу и намећу).

Опружи се онолико колики ти је губер.

Поклоњеној се кобили у зубе не гледа.

Посвирај, па и за појас зађени (каже се некоме ко претера у шали и игри).

Такови овас рађа и у нас (каже се ономе који се хвали нечим што није вредно хвале).

У туђој руци комад већи.

Што нема, ни цар неће (или... ни цар не вечера).

САМОПОУЗДАЊЕ - НЕПОУЗДАЊЕ

Два трећега не чекају. Док је глава, биће и капа. Док је леђа, биће и самара.

Кога нема, без тога се може.

Сигуран као врбов клин (каже се за несигурна човјека).

Уздај се у се и у своје кљусе, а не у ме, мили мој куме.

ШТЕДЊА - РАСИПНИШТВО - ТВРДИЧЛУК

Зрно по зрно - погача; камен по камен - палача.

Заклао је вола због цигерице (када неко због мале користи претрпи велику штету).

И оца би за новце продао (каже се за тврдицу).

Из сваке браде по длака, ето ћоси браде.

Ко жали клинац, изгуби поткову.

Ко много дјели, скоро ће просити.

Ко не плати на мосту, платиће на ћуприји.

Његово јајце нема жуманце (каже се за велике тврдице).

Од цркнута коња и поткова је корист (дај шта даш).

У Солуну грош сомун (хљеб), али до Солуна сто сомуна (треба да поједеш сто хљебова до Солуна и натраг).

Чувај бијеле паре за црне дане.

БОГАТСТВО - СИРОМАШТВО

Ако је мучно дати, није искати.

Без новца се ни у цркву не иде.

Без здравља нема богатства.

Бијен зна како боли, а просјак како се моли.

Богата је тешко даривати и сита частити.

Богатоме закинути и младо пољубити - ни грехота, ни срамота.

Богат једе када хоће, а сиромаш када може.

Боље је дијелити него просити.

Боље паре без кесе, него кеса без пара.

Волим да ми завиде него да ме жале.

Да није сиротиње, не би ни сунце гријало.

Због сирота сунце греје.
Девет браће а једне гаће (каже се за велике сиромаше).
Дерем ногавицу па крпим тур (кубурим до Бога).
Док дијете не заплаче, мати сисе не вади (коме шта треба нека тражи).
Ђе је танко, ту се кида.
Ђе је гладно. ту је и хладно.
Ђе оде хиљада. нек' иде и стотна.
Куд је отишло јуне, нек' иде и уже. (Када неко има велике издатке, он не гледа на мале трошкове.)
Залуду је град ја динар, кад динара није.
Ко је дужан, и на Божић је тужан (ако је сиромаш и поштен).
Купио би га за мекиње (толико је богат према оном другом).
Ко мало има па даје, брзо се каје.
Ко не скваси гузице, не ухвати рибице.
Крпеж и трпеж сиротињу држе (или...одржавају свет).
Најскупље је оно што није за продају.
Нек се зна чија је кућа масна (казала циганка своје дјетету када му је дала цијело јаје да поједе).
Неко ми да капом, неко шаком, па мени пуна торба (каже просјак).
Нема ни старо да му кашље, ни младо да му плаче.
Нема ни кучета ни мачета.
Нема ни пас зашто да га уједе.
Није сиромаш ко мало има већ ко много жели.
Празна рука мртвој друга.
Не тражи од онога који ништа нема.
Сиромаштво и кашаљ не даду се сакрити.
Сиротињо, и Богу си тешка, камол' ниси кући у којој си.
Сусрела је биједа тугу, па је узела за другу.
Трице и кучине (нико и ништа).

У чем хода у томе и спава, кад вечера, ручку се не нада (сиротиња убога).

Убогата влаха скупа шеница (није му нужда да је прода).

У стидљива слијепца празна торба (ако не тражи, неће му дати).

СРЕЋА - НЕСРЕЋА

Баба дели јабуке, а Бог срећу!

Боље срећа него пуна врећа!

Али:

У срећу се узда луд, а паметан у свој труд!

Боље је грам среће него сто ока памети.

Да је срећа на Косову била, ни цар Лазо не би погинуо.

Да падне на леђа, разбио би нос (каже се за некога који је веома несрећан).

Да човјек зна ће ће врат сломити, никада не би туда прошао.

Дај ми срећу - па ме вежи у врећу (не бојим се).

Дављеник се и за сламку хвата.

Док једноме не смркне другоме не сване.

Ђе невоља руча, ту и туга вечера.

Из твојих уста у божје уши (каже се ономе који нам нешто повољно прича).

Није коме је речено, већ коме је суђено (када неко нешто изненада добије).

При невољи и богаљ оздрави.

Свака сила за времена, а невоља редом иде (или... а божја довека).

У невољи не треба плакати већ лијека тражити.

Човјек се у муци, а коњ у блату познаје.